

Juvente
Pb 8908 Youngstorget
0028 Oslo

Oslo, 27. februar 2009

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Høringssvar fra Juvente, IOGT og DNT

Opphevelse av forbudet mot privat innførsel av alkoholholdig drikk

1.1 Innledning

Det er svært positivt at Helse- og Omsorgsdepartementet i høringsnotatet tillegger sosial kontroll – og spesielt alderskontroll – stor vekt.

Vi vet fra forskning fra blant annet Statens Institutt for Rusmiddelforskning (SIRUS) at alderskontrollen ved salg og skjenking er mangelfull, og at de fleste mindreårige som forsøker å kjøpe alkohol ikke blir spurt om legitimasjon (se "sammendrag av forskning" nedenfor).

Alkoholbruk fører til store problemer i ungdomsmiljøene, og vi vet at en tidlig debutalder og et høyt alkoholforbruk i ung alder fører til store problemer for ungdom – både i den enkelte drikkesituasjonen og senere i livet¹.

Det er derfor viktig å sørge for at åpningen for privatimport av alkoholholdig drikk ikke fører til at mindreårig ungdom får en "ny kilde" til å kjøpe alkohol, men at aldersgrensene for utlevering overholdes i større grad enn slik situasjonen er i butikker og på skjenkesteder i dag.

Vi er bekymret for hvordan utleveringssteder vil kunne utføre den nødvendige sosiale kontrollen ved utlevering av alkoholholdige drikker, og savner i høringsnotatet en gjennomgang av hvordan kontrollen av at bestemmelsene overholdes skal gjennomføres.

Vår oppfatning er ellers at en opphevelse av forbudet mot privat innførsel av alkoholholdig drikk i liten grad vil bidra til en økning i alkoholkonsumet i Norge, og vi har derfor ingen prinsipielle innvendinger mot selve opphevelsen av forbudet, så lenge Departementet sørger for at reglene overholdes. Vi mener også at det er positivt at Departementet tidlig i denne prosessen setter klare begrensninger for næringsaktørers involvering utover rollen som uavhengig transportør.

¹ Se blant annet: <http://www.sirus.no/internett/ungdom/publication/338.html>

2.1 Svakheter ved ordningen

I forslaget til regelverk rundt privatimport av alkoholholdig drikk som presenteres i høringsnotatet ser vi ingen svakheter i forhold til de formelle reglene for utlevering og sosial kontroll.

Dessverre er det slik at hovedproblemet i dag (i forhold til salg og skjenking) ikke er regelverket i seg selv, men overholdelsen av dette. Som nevnt ovenfor blir reglene for alderskontroll ved salg og skjenking av alkoholholdig drikk i liten grad etterfulgt av aktørene som har ansvar for alderskontrollen (salgs- og skjenkesteder). Dette kommer, etter vårt syn, som en følge av svakheter ved kontrollen av salgs- og skjenkestedene, som i svært liten grad avdekker lovbrudd som begås (se "sammendrag av forskning" nedenfor), snarere enn på grunn av svakheter ved regelverket i seg selv.

Spesielt er vi skeptiske til om aldersbestemmelsene vil bli overholdt i landets mange Post-i-butikk-filialer, da disse i praksis bemannes av det samme butikkpersonalet som i stor grad svikter i kontrollen av kjøperens alder ved salg av alkohol (se "sammendrag av forskning" nedenfor).

3.1 Sammendrag av forskning

3.1.1 Ungdoms tilgang på alkohol

Ingeborg Rossow, Elisabet E. Storrø og Hilde Pape ved SIRUS skrev i mai 2007 en artikkel til Tidsskrift for Den norske lægeforening. Hovedkonklusjonen deres var at alderskontrollen var mangelfull både i butikker, utesteder og på Vinmonopolet, men at ungdom i mindre grad forsøkte å kjøpe på Vinmonopolet enn hos de andre. Fire av fem som hadde forsøkt å kjøpe på utested hadde lyktes, mot 58 % i butikkene. Forfatterne konkluderte med at *"skjerpet håndheving av aldersgrensen hovedsakelig i butikker og på skjenkesteder vil begrense ungdoms tilgang til alkohol"*².

Tabellen under viser et utdrag av tallene som ble presentert i artikkelen.

	Alle	13 - 14 år	15 - 16 år	17 år
Øl/rusbrus i butikk				
Andel som har forsøkt å kjøpe	21,5	14,2	18,6	24,1
Andel av kjøpsforsøk som ikke er avvist	58	45	51	63
Alkohol på utested				
Andel som har forsøkt å kjøpe	22,8	10,1	15,2	29,1
Andel av kjøpsforsøk som ikke er avvist	80	69	72	83
Alkohol på Vinmonopolet				
Andel som har forsøkt å kjøpe	4,3	3,2	4	4,6
Andel av kjøpsforsøk som ikke er avvist	66	53	56	72

² <http://www.sirus.no/internett/alkohol/publication/347.html>

3.1.2 Avdekkede overtredelser:

I SIRUS-rapporten "Kommunenes forvaltning av alkoholloven 2008" finner vi følgende konkrete tall for overtredelser og inndragninger³:

- 54 kommuner oppga totalt 183 overtredelser knyttet til salgsbevillingene.
- 35 bevillinger ble inndratt i 20 kommuner, ingen for hele bevillingsperioden. 15 av inndragningene var på grunn av salg til mindreårige.
- I forhold til skjenkebevillinger ble det rapportert 608 overtredelser fordelt på 145 kommuner.
- 153 av bevillingene ble inndratt, de fleste for en kortere periode. 20 av inndragningene skyldtes skjenking til mindreårige, mens 26 var for økonomisk vandel.

Ved å sammenlikne antall avdekkede overtredelser og det reelle omfanget av salg/skjenking til mindreårige, er det ikke vanskelig å konkludere med at kontrollen av salgs- og skjenkesteder ikke fungerer tilfredsstillende i dag.

Ved opphevelsen av forbudet mot privat innførsel av alkoholholdig drikk, har derfor departementet en utfordring i forhold til å sørge for at regelverket blir overholdt i større grad enn det vi i dag ser ved salgs- og skjenkesteder. I utgangspunktet ser vi for oss fire tiltak som vil kunne bidra til at aldersbestemmelsene i regelverket overholdes ved utleveringen av varene. Disse står beskrevet nedenfor.

4.1 Forslag til tiltak

4.1.1 Utlevering gjennom Vinmonopolet

Som vist i tabellen under punkt 3.1.1 over, foregår salg av alkohol til mindreårige i liten grad gjennom vinmonopolet. Vi mener dette har sammenheng med at Vinmonopolet i langt større grad enn butikker og skjenkesteder ber kjøpere om å vise legitimasjon. Vinmonopolet har også i det siste ekspandert, og i en måling fra MMI, presentert i Vinmonopolets årsberetning for 2007 varer "88 % av de spurte at de er fornøyd med tilgangen til en av Vinmonopolets butikker der de bor." Med dette som bakgrunn anbefaler vi at utlevering av alkoholholdig drikk innført privat, med en kommersiell transportør, gjøres gjennom vinmonopolet, da dette i stor grad vil sikre at mottakeren oppfyller alderskravene.

4.1.2 Legitimasjonsplikt ved utlevering

Butikkansatte havner ofte i en vanskelig situasjon når noen skal kjøpe alkohol. De må gjøre en skjønnsvurdering av om de skal be kjøperen vise legitimasjon eller ikke, i tillegg til at den ansatte kan

³ <http://www.sirus.no/internett/alkohol/publication/455.html>

glemme det, og det kan oppleves som flaut eller ubehagelig å spørre. I Post-i-butikk-filialer vil de samme butikkansatte stå overfor de samme utfordringene ved utlevering av privatimportert alkoholholdig drikke. Den samme situasjonen vil også kunne oppstå ved andre utleveringssteder og med andre transportfirmaer.

Ved å be alle som mottar privatimportert alkoholholdig drikk om legitimasjon, fjerner man den vanskelige vurderingssituasjonen for den ansatte, og det blir mindre flaut å spørre, ettersom ingen slipper unna.

4.1.3 Krav til opplæring av personale

Som nevnt ovenfor er Vinmonopolet langt flinkere til å be unge kunder som kjøper alkoholholdig drikke om å vise legitimasjon enn dagligvarebutikker og skjenkesteder. En av hovedårsakene til dette er at de ansatte ved Vinmonopolet får langt bedre opplæring og informasjon enn de ansatte i butikker på dette området. Vi vil derfor anbefale at det stilles tilsvarende krav til opplæring av personale ved utleveringssteder som i Vinmonopolet for å sikre at privatimportert alkoholholdig drikke ikke overleveres til mindreårige.

4.1.4 Kontroll av utlevering

Som nevnt ovenfor under punkt 1.1 kan vi ikke se at det fremgår av høringsnotatet hvordan kontrollen av at utleveringen foregår etter bestemmelsene (i forhold til for eksempel alder, beruselse og utleveringstidspunkt) skal gjennomføres. Vi håper Departementet vil sørge for at en slik kontroll er opprettet og fungerer tilfredsstillende før forbudet oppheves. Dagens kontroller av salgs- og skjenkesteder fungerer i svært liten grad tilfredsstillende. Vi forventer at et system for kontroll av at transport- og utleveringsaktørene overholder regelverket ved utlevering vil fungere bedre enn dagens salgs- og skjenkekontroll. Vi mener også at overtredelser bør føre til at transport- og utleveringsaktørene mister retten til å være registrert som transportør og utleverer av privatimportert alkoholholdig drikke for en lengre periode.

Hvordan et slikt system skal fungere, og hvem som skal ha ansvaret for å følge det opp, håper vi de kreative hodene i Helse- og Omsorgsdepartementet kan finne en løsning på. Vi vil imidlertid anbefale at kontroller utføres ved at en ikke tilkjennegitt kontrollør er til stede ved utleveringen (dette vil trolig avhenge av at transport- og utleveringsaktørene rapporterer transportordre til kontrollmyndighetene og oppgir tid og sted for utleveringen), og at kontrollene utføres hyppig nok til at eventuelle overtredelser blir oppdaget.

5.1 Spørsmål til Helse- og Omsorgsdepartementet

Vi tillater oss i dette høringssvaret å stille to spørsmål til Helse- Og omsorgsdepartementet, som vi håper vil besvares.

5.1.1 Ølmonopol

I høringsnotatet understrekes det at utlevering av privatimportert alkoholholdig drikke vil måtte følge kommunale retningslinjer for salg i forhold til tidspunkter for utlevering og lignende. Enkelte kommuner praktiserer en ordning med kommunalt ølmonopol. Der kan alkoholholdig drikke (opp til 4,7 volumprosent) kun selges av kommunens ølutsalg. En utlevering av privatimportert alkoholholdig drikke vil til en viss grad kunne undergrave en slik kommunal monopolordning og muligens være i strid med kommunale retningslinjer. Hvordan vil utlevering av privat innført alkoholholdig drikk fungere i disse kommunene?

5.1.2 TVINN

Det er svært positivt at kontroll av importørens alder skal automatiseres i Tollvesenes datasystem (TVINN). Effekten av en slik ordning avhenger imidlertid at det foreligger en legitimasjonsplikt ved importen. Er det slik at en privatperson som ønsker å importere alkoholholdig drikk vil måtte legitimere seg?

Med vennlig hilsen

Forbundsleder i Juvente

23 21 45 54

eivind@juvente.no

Generalsekretær i IOGT

23 21 45 82

cecilie.widnes@iogt.no

Fung. Generalsekretær i DNT

23 21 45 70

dnt@dnt.no

Juvente er en organisasjon for, av og med edru ungdom som arbeider mot rusproblemer og for fred, solidaritet, menneskeverd og en god ungdomstid. Juvente er partipolitisk uavhengig og religiøst nøytral, og er tilknyttet IOGT og DNT som deres felles ungdomsorganisasjon.

IOGT i Norge er del av en internasjonal bevegelse som arbeider for edruskap og fred. IOGT har virksomhet i alle deler av landet og i mange lokalsamfunn, og er engasjert i sosialt arbeid, ruspolitikk, rusforebygging og å skape gode rusfrie miljøer for tidligere rusavhengige.

DNT (Det Norske Totalavholdsselskap) har som formål å arbeide for edruskap, fred og menneskeverd. DNT ønsker å være et fellesskap for mennesker som har valgt en edru livsstil, og sammen setter vi fokus på hvordan alkohol og narkotika truer livsutfoldelse, trygghet og velferd, og sammen mobiliserer vi til engasjement, politikk og tiltak som begrenser utbredelsen av alkohol og narkotika.